

שיל"ת

קונטרס

דפ"י שנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון קלח שנה ג' פרשת ממות מסעי חודש תמוז שנת ה' תשפ"ג

לפ"ק

גימין נב. - נח:

**קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh0533132203@gmail.com**

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל" 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות
ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב
לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

מה בגליון?

• מה להקשה רב פפא מהא דגזל מטבוע ונפסל דאי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי, קשה מה הראיה מכאן לכל היזק שאינו ניכר ליהא שמיה היזק, הרי אפשר לומר דדווקא בהיזקות דאיירי במשנה זו הוא דאומר לו הרי שלך לפניך, משום דהיזק שהיה כאן לא ניזק על ידי מי שגזלו, אלא רק קרה הדבר אלכו, דהרי דומיא דמטבוע ונפסל איירי, ללא הוא זה שפסלו, אלא המלכות הוא דפסלוה, וכן חמץ שעבר עליו הפסח הזמן הוא דפסלו, וכן גבי תרומה ונטמאת יש לומר דאיירי בכגון דא שנטמאת מעלמה ובמקום שהיתה וכדומה, דממילא היות וגם הוא לא עשאה וגם הוי היזק שאינו ניכר, לכך אומר לו הרי שלך לפניך, אבל באופן שהוא עלמו עשה ההיזק רק שההיזק אינו ניכר, וכגון הא דמיירי הכי במטמא ומדמע ומנסך פירותיו של חבירו, אולי בזה כן יהא חייב לשלם על היזקו, דהרי הוא זה שהזיקו ולא מעלמא אתא ליה, וממילא מאי תיובתא איכא הכא? (הערה קע"ח)

• הא דאמר עולא דהטעם דאמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנין עלציון, לכאורה קשה איך משום חשך ויהא החשך איזה שיהיה יכולין חכמים להתיר חולין בעזרה, וכי חכמים מתירין האסור מדין תורה, ותימה הוא. ועיין ברש"י דביאר דאין כאן

עקירת דבר מן התורה, דהרי רק פטרנוהו מלהביא שוב קרבן, ובשב ואל תעשה יכולין חכמים לעקור דבר מן התורה. אבל עדיין קשה דא"כ עדיין יש חשש שישמעו הכהנים שהם הקריבו קרבן שנגזל, והגם שידעו שאין הוא כריך להביא שוב קרבן שפטרנוהו חכמים, מ"מ יהיו עכבין על שאכלו חולין שנשחטו בעזרה, ועדיין יהא חשש שימלא מזבח בטל? (הערה קפ"ב)

• מה דסקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא ואמר ריבוניה דעלמא כוליה אי ניחא לך וכו', והיינו דתפילתו של הקיסר נענתה לאחר שנכשל בר דרומא בפיו הוא מת, קשה דלקמן בע"כ אמרינן בגמ' דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב, וא"כ האיך הועילה לו תפלתו להווא קיסר שאיתרחיש ליה ניסא, והרי לא היה בה כאן מי מזרעו של יעקב. ועוד קשה דמשמע דתפלתו של ההוא קיסר גרמה לבר דרומא להיכשל בלשונו, ותימא הוא איך יהא בידו של ההוא קיסר להכשיל מי מישראל? (הערה קל"ב)

• לר' יהושע בן לוי דאמר זו מילה שניתנה בשמיני, וביאר רש"י דהיינו הא דהורגנו כל היום והטעם דפעמים דמייתי מכך התינוקות, תימה איך שייך למימר הורגנו כל היום על דבר שלרוב אין מתים מינה ורק לפעמים יארע דמייתי מכך, דאפי' בכל יום אין זה, וודאי שלא כל היום. עוד קשה למה הדגיש ריב"ל דמילה ניתנה בשמיני, הרי דבר ידוע הוא לכל דמילה בשמיני ניתנה, ודי לו למימר דמילה היא, ואם אין זה ברור על איזה מילה איירי יכול לומר דאיירי צבריתו של אברהם אבינו, אבל שניתנה בשמיני למה הזכיר כאן? (הערה קל"ה)

דף נב ע"א

קעה. בגמ' ומוכרים להן בהמה עבדים וכו' ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח. צריך ביאור למה חילקה הברייתא מכירת דברים אלו לב' דינים שונים, ולמה לא הכלילה כולם יחד ומוכרין להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים פירות יינות וכו', ולמאי יש לומר ב' פעמים דמוכרין רק להאכיל ולא להניח, דיתור זה למאי אתא. דגם אם יש חידוש בב' דינים אלו ולכך בעינן למיכתב כולהו, מ"מ למה לא הכלילם יחד, וצ"ע.

קעו. בגמ' ועושיין להן לזלב וערבה סוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתווי שופר וכו' וכל דבר שיש לו קצבה לאיתווי מגילה. צריך ביאור למה אם רצו בברייתא לאיתווי שופר ומגילה אמרו וכל דבר שיש לו קצבה, וגם אמרו להדיא דבא לאיתווי שופר ומגילה, דלמאי

בעינן למימר כן אם להדיא בא לאיתווי שופר ומגילה, הרי למימר בפשיטות גם מגילה ושופר, וצ"ע.

דף נג ע"א

קעז. בגמ' ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפי' במזיד נמי השתא לאוזוקי קא מכויין אודועי לא מודע ליה. היינו דבמזיד אין חשש שלא יודיעו דהרי לכך עשה כן במזיד כדי להפסידו, ומה יפסידו אם לא יודיעו, אלא ודאי יש לסמוך שיודיעו ובכך יפסידו, ולכן אינו פטור. אבל קשה דהרי שייך גם אופן שיעשהו במזיד ולא יודיעו, ומ"מ יפסידו בכך, ובאופן של מדמע חולין ותרומה שעמדו בשני קבוצות, שמיד יראה בעל הבית שנתערבו הקבוצות ושמישהו דימע כל הפירות יחד, וממילא הגם שבאופן זה אין חשש מה שאינו מודיעו לפוטרו בשביל כך, דהרי ממילא ידע בעל הבית שדימע הפירות יחד, מ"מ אולי משום ששייך אופן

כזה יארע מקרה שיעשה דבר אחר במזיד שא"א לו לבעל הבית לידע מעצמו, ולא יודיעו הלה ויאכל בעל הבית באיסור, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לא נפטור המזיד כדי שיוודיעו. אבל באמת אין בזה קושיא כלל, דהרי החשש שלא יודיעו אין זה משום של ירצה להודיעו, אלא משום שישכח שכדי להפסידו צריך להודיעו, וממילא גם אם תפטור אותו במזיד לא יגרום דין זה שיבוא הלה ויודיעו, ולכך בכל גוונא אין לפטור המזיד, דאין בזה שום טעם וסיבה.

דף נג ע"ב

קעה. בגמ' מתיב רב פפא גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמין ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמייה היזק האי גזלן הוא ממונא מעליא בעי שלומי. צריך ביאור מה הראיה מכאן לכל היזק שאינו ניכר דיהא שמייה היזק, הרי אפשר לומר דדווקא בהיזקות דאיירי

במשנה זו הוא דאומר לו הרי שלך לפניך, משום דההיזק שהיה כאן לא ניזק על ידי מי שגזלו, אלא רק קרה הדבר אצלו, דהרי דומיא דמטבע ונפסל איירי דלא הוא זה שפסלו, אלא המלכות הוא דפסלוה, וכן חמין שעבר עליו הפסח הזמן הוא דפסלו, וכן גבי תרומה ונטמאת יש לומר דאיירי בכגון דא שנטמאת מעצמה ובמקום שהיתה וכדומה, דממילא היות וגם הוא לא עשאה וגם הוי היזק שאינו ניכר, לכך אומר לו הרי שלך לפניך, אבל באופן שהוא עצמו עשה ההיזק רק שההיזק אינו ניכר, וכגון הא דמיירי הכי במטמא ומדמע ומנסך פירותיו של חבירו, אולי בזה כן יהא חייב לשלם על היזקו, דהרי הוא זה שהזיקו ולא מעלמא אתא ליה, וממילא מאי תיובתא איכא הכא. ועיין בתוס' דביאר דהיות ולמ"ד שמייה היזק הוי היזק, ממילא בשינוי זה שנעשה בחפץ קנאו הגזלן, וממילא בעינן לשלם ליה על גזילתו, ומכך דמ"מ אמרו שם דאומר לו הרי

שלך לפניך, ממילא מוכרחים לומר דלא הוי היזק ולכך לא קנאו הגזלן בזה, וממילא לכך הוי הדין דאומר לו הרי שלך לפניך, ותיובתא היא למ"ד הוי היזק.

דף נד ע"א

קעט. בגמ' דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא באתריה דר' יהודה חמירא להו שביעית דההוא דאמר ליה לחבירו דייר בר דיירתא אמר ליה אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך. היינו דהיה חמור אצלם האוכל פירי שביעית יותר מן מי שאינו מיוחס, ולכך טענו ההוא גר טענה ניצחת דהוא הישראל גרוע ממנו, וממילא מצינו דחמירא להו שביעית. אבל קשה דבכך ניהא רק למה גבי שביעית אין צורך לקנום שוגג אטו מזיד, אבל גבי שבת דכן קנסו עדיין יקשה למה בזה קנסו, וכי חמירי להו שביעית אפי' משבת, וא"כ היכן מצינו כן. ואין לומר דמכך דטענו על שביעית ולא על חילול שבת

מצינו דשביעית חמירא להו משבת, דאפשר דבאמת גבי שבת לא היה ההוא מחלל ולכך לא טענו בזה, ואדרבא משום דשבת חמירא להו יותר, לכך לא היה זה מחלל שבת. ואולי יש לומר דהיות ושבת הוא חמיר יותר משביעית, משום חומרא דשבת קנסו בהו, וכמו שאמרו לעיל דמשום חומרא דעבודת כוכבים קנסו ביה, וממילא גבי שבת דחמיר ביותר קנסו, וגבי שביעית דאין חמיר כמו שבת לא קנסו, ומצד שני היות ולהם עצמם היה חמיר שביעית משום חשש זלזול גם לא קנסו ביה.

דף נד ע"ב

קפ. בגמ' היכן האמינתו א"ר יצחק בר ביסנא כהן גדול ביוה"כ יוכיח דכי אמר פגול מהימן ומנא ידעינן והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד. היינו דמכך שנאמן הכהן גדול לומר דפיגל ביוה"כ על אף שאין אחד עמו שם, משמע דמאמינים אנו להאומר שפיגל את הקרבן. אבל

קשה מה כלל הנפק"מ אם יהא עמו עוד אחד שם או לא, הרי ממילא הפיגול הוא במחשבה, וא"כ גם אם יהא עמו שם מישוהו אם לא שנאמינו מניין נדע שפיגל, הרי במחשבה תליא מילתא ואין אדם יודע מה במחשבתו של חבירו. ועיין בהמשך דברי הג' דאמרו דאיירי דשמעניה דפיגל, משמע דהיה הכהן גדול אומר בפה לשם מה הוא מקריבו, והיינו שלא איירי כאן בפיגול במחשבה לבד, אלא גם בדיבור, ולכך אם היה עמו שם איזה אדם היה שומע ויודע מכך, ומכך שכאן הוא נאמן גם בשאין מי ששומעו משמע דמאמינים אנו על האומר שפיגל קרבן, וגם אם איירי בשפיגל במחשבה יש להאמינו כן כמו בשהיה מפגל בדיבור להדיא, דממילא בשניהם איירי שלא ידע אחר מכך.

דף נה ע"א

קפא. בגמ' גזירה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה

דרבנן גזירה שמא אתי לאכול בתרומה דאורייתא. לכאורה קשה דאם החשש הוא משום שיבואו להאכילה תרומה דאורייתא, ולכך אסרינן עלה גם תרומה דרבנן, למה בקטנה שהשיאה אביה לא גזרו בה שלא יאכילה תרומה דרבנן מחשש שיבואו להאכילה תרומה דאורייתא. ויש לומר דבקטנה כיון דקטנה היא וקטן אוכל נבילות אין ציווי להפרישו, אין לחשוש לכך, ולכן בתרומה דרבנן המותר לה מאכילין אותה בידיים גם כן. ועיין בתוד"ה ועל הקטנה דכתב כעין זה. אבל קשה מדבריו שם, דהוא כתב שם דגם לי גדלה אותה קטנה עדיין יכולה לאכול בתרומה דרבנן מכוח מה שנישאה נישואין דרבנן בקטנותה, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, דהגם שאם בקטנותה תאכל תרונה דאורייתא לא יהא בזה חשש, ומשום דהיא קטנה האוכל נבילות שאין מפרישין אותה, מ"מ לכו גדלה יש לחשוש שתמשיך לאכול

בתרומה דאורייתא, ובפרט שעד עכשיו כשאלה לא הפרישה מכך, ולמה נתיר לה לאכול בתרומה דרבנן ולא נחשוש שתבוא לאכול תרומה דאורייתא לבי גדלה, וצ"ע.

קפב. בגמ' אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מאי טעמא ייאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנין עצבין. לכאורה קשה איך משום חשש ויהא החשש איזה שיהיה יכולין חכמים להתיר חולין בעזרה, וכי חכמים מתירין האסור מדין תורה, ותימה הוא. ועיין ברש"י ד"ה נמצא דביאר דאין כאן עקירת דבר מן התורה, דהרי רק פטרנוהו מלהביא שוב קרבן, ובשב ואל תעשה יכולין חכמים לעקור דבר מן התורה. אבל עדיין קשה דא"כ עדיין יש חשש שישמעו הכהנים שהם הקריבו קרבן שנגזל, והגם שידעו שאין הוא צריך להביא שוב קרבן שפטרנוהו חכמים, מ"מ יהיו עצבין על שאכלו חולין שנשחטו

בעזרה, ועדיין יהא חשש שימצא מזבח בטל. ויש לומר בדוחק שמ"מ כיון דישמעו מזה רק אח"כ וכבר לא יהו הם באותה שעה במשמרת שלהם, ממילא לא יהא בזה חשש מזבח בטל, אבל דוחק הוא דמ"מ לכשיבוא משמרתם יש כן חשש שימצא מזבח בטל. ואולי יש לומר דבאמת אין כאן היתר של חולין בעזרה, אלא שחכמים בכוחם ליתן ממון של זה לזה, וכמו שאמרו לעיל מדכתיב ראשי האבות, דחכמים הם כמו אבות שיכולין ליתן ירושה לזה ולא לזה, וממילא תקנו חכמים כאן להוציא את הקרבן הגזול מיד הנגזל ליד הגזול, ובפרט כאן שממילא נתייאש הגזול מן הקרבן הזה, והיינו שכבר אינו בידו עוד, דבזה ודאי יכולין חכמים להכניסו ליד הגזול, וממילא אחר שהוא שלו אין כאן כלל חולין בעזרה, אלא קרבן כשר ככל הקרבנות, וכלכד שיהא תיקון למזבח.

דף נה ע"ב

קפג. בגמ' אלא לרב יהודה איפכא מיבעי ליה הכי נמי קאמר לא נודעה מכפרת נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח. היינו דמה שאמרו במשנה לא נודעה מכפרת כוונת המשנה שתדייק מינה הא נודעה אינה מכפרת, ומה שאינה מכפרת זהו משום תיקון המזבח. אבל לכאורה קשה דאין זה במשמעות הכתוב להדיא, ודוחק הוא. ויש לומר אדרבא דאם תדייק בלישנא דכתב התנא תראה יותר ניחא לרב יהודה, דהרי כתיב במשנה על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון העולם, ואם כעולא דעל שלא נודעה איירי, למה כתיב במשנה 'שהיא' מכפרת, היה לו לתנא לומר שלא נודעה לרבים מכפרת, ולמה כתב 'שהיא' ומה הדגיש בה, אלא לכך כתב שהיא לומר לך דדווקא היא מכפרת, וכדי שתדייק מינה הא נודעה לרבים אינה מכפרת,

והטעם שדווקא היא מכפרת ולא נודעה זהו מפני תיקון המזבח. רק דעדיין קשה למה לא נקט התנא בפשיטות נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח, ולמאי כתב 'שהיא' ושנדע כוונתו לדיוק אם אפשר למיכתב איפכא בפשיטות, וצ"ע.

קפד. בגמ' אמר להו רבא גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עלה כרת שעל ידי דבריהן באתה לו אוקמוה רבנן ברשותיה כי חיבי דליחייב עלה. היינו דחכמים הכניסו הקרבן לרשות הגזולן כדי שיתחייב על ידה בכרת אם שחטה בחוץ. אבל קשה דאם הכניסוה חכמים לרשותו, א"כ למה גבי מביחה ומכירה בתשלומי ארבעה וחמשה אמרו דאינו חייב, ומשום שאינו ברשותו אלא ברשות הקדש, הרי כשם שלגבי כרת הוא מתחייב דהכניסוה לרשותו, כך יש לו להתחייב בתשלומי ארבעה וחמשה כיון שהכניסוה לרשותו. ועיין בתוד"ה מאי טעמא דביאר דבאמת ייאוש כדי קני לכל מילי,

ורק גבי הקרבה לא קני, וממילא מצינו שיש לחלק בין הקרבה שאין זה ברשותו לכל מילי, א"כ גם כאן איכא לחלק דלגבי שחוטפי חוץ החשיבוהו כברשותו, ומשא"כ גבי טביחה ומכירה כיון דהקדישם לא החשיבוהו כברשותו ולכך ייפטר, אבל צריך עוד עיון בזה.

דף נו ע"א

קפה. בגמ' סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג. והיות ומצד אחד לא הרגוהו ומצד שני גם לא הקריבו את הקרבן, גרם זה שהלך בר קמצא והלשין למלך וחרב בית המקדש. אבל קשה מה היה החשש של ר' זכריה שיאמרו מטיל מום בקדשים יהרג, הרי זה ודאי שאם היו הורגין אותו היה נעשה הדבר בסוד ולא היה נודע הדבר, דהרי אם כן היה נודע הדבר היו מסתכנים במה שהרגוהו לשליח הקיסר, ואם באמת לא היה נודע הדבר מה היה החשש שיאמרו מטיל מום

בקדשים יהרג, הרי כלל לא היה נודע שהרגוהו, וודאי לא היו יודעים ללמוד מכך דמטיל מום בקדשים יהרג, ועל אלו החכמים שכן היו מתודעים לדבר ודאי אין לחשוש שיבואו לומר מטיל מום בקדשים יהרג, וממילא ממה חשש ר' זכריה. ואולי יש לומר דבאמת א"א שלא יהא נודע שהרגוהו לבר קמצא, דהרי הקיסר היה ממתין לו, ומשלא היה חוזר היה מחפשו, ולכך מוכרחים לומר דאדרבא היו הורגין אותו בריש גלי והיו אומרים לקיסר שהרגוהו על שהטיל מום בקדשים, ופסל את קרבנו, ובכך גם לא היה יכול בר קמצא לומר גרסתו לקיסר, וגם היו מראים למלך שקינאו לבר קמצא והרגוהו על שהטחיל מום בקרבן המלך, וממילא גם ניחא דלכך חששו שיאמרו מטיל מום בקדשים יהרג, שהכל היו שומעים מכך, ולא היו יודעים שרק בשביל החשש מן המלך הוא דהרגוהו, ויבואו ללמוד דין זה להבא דהמטיל מום בקדשים יהרג, ומכך חשש ר' זכריה.

קפו. בגמ' שלה עילווייהו לנירון קיסר
 כי קאתי שדי גירא למזרה אתא
 נפל בירושלים למערב אתא
 נפל בירושלים לארבע רוחות
 השמים אתא נפל בירושלים.
 לכאורה קשה מהו הכפל של
 מזרה ומערב ואח"כ לארבע
 רוחות השמים, הרי לשנים מן
 הארבע רוחות כבר זרק
 בתחילה, והיה לגמ' לומר לשאר
 רוחות השמים אתא נפל
 בירושלים, אבל לא לכעל
 הארבע, דהרי לשנים כבר זרק.
 ואולי יש לומר דכאן לא איירי
 שזרק שוב אחד לכל רוח ואתא
 נפל בירושלים, אלא כאן זרק
 לארבע רוחות השמים בחדא
 מחתא, ומ"מ אתא נפל
 בירושלים, והיה זה הוכחה
 ניצחת יותר שיהא מנצח וכובש
 את ירושלים. רק דא"כ יקשה
 למה כתיב אתא נפל לשון יחיד
 ולא אתו נפלי לשון רבים. ואולי
 יש לומר דהיה הנם שנפלו יחדיו
 ממש באותו מקום בירושלים,
 ולכך אמר עלייהו אתא נפל
 לשון יחיד דכאחד נפלו.

קפו. בגמ' מרתא בת ביתוס
 עתירתא דירושלים הויא
 שדרתה לשלוחה וכו'. צריך
 ביאור דכאן אמרו בגמ' דהיא
 היתה עתירתא דירושלים,
 משמע דהיתה העשירה ביותר
 בירושלים ולכאורה אפי' יותר
 מן הג' עשירים דהוזכרו לעיל,
 וא"כ למה גבה לא נאמר
 דהיתה יכולה לזון את בני עירה
 כך וכך שנים. ויש שפירשו דלא
 היתה בעלת צדקה כמותם, ולא
 הבטיחה ליתן לבני נעירה
 כמותם, ולכך לא הוזכרה גבייהו.
 אבל באמת עדיין יקשה דא"כ
 עדיין היה צריך להיות לה
 הרבה תבואה אצלו, ולא היתה
 צריכה לחפש לקנות כהמעשה
 כאן, דהרי גבה לא הוכר ששרפו
 שדותיה כהני ג' דלעיל, ואלא
 מאי באמת גם היא כמותם
 היתה והיתה נותנת לבני עירה
 ולכך שרפו גם תבואתה, ולכן
 לא היה לה מה לאכול, וא"כ
 הדרא קושיא לדוכתא למה לא
 הוזכרה זו גבן לעיל. ואולי יש
 לומר דבאמת היתה עשירה
 פחות מאלו ג' דלעיל, ולכן לא

הוזכרה גביהו, דהוזכרו רק העשירים ביותר, ומה שעכשיו אמרו דהיתה עתירתא דירושלים זהו אחר ששרפו הבריונים שדותיהם של אלו, דממילא עכשיו כבר היתה זו עשירה מהם, ומה שלא לה מה לאכול זהו משום דשדות לא היו לה אבל כסף וזהב היה לה לרוב. והשתא דאתית להכי אפשר לומר דבאמת גם מתחילה היתה עתירתא דירושלים, רק דלא היו לה הרבה שדות, אלא רק כסף וזהב היו לה לרוב, ולכך לא הוזכרה גביהו, דלזון את בני עירה לא היה בידה, שהרי שדטות ועצים לא היו לה כמותם.

קפה. בגמ' הוה שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעא ומתה. היינו דמחמת שנדבקה לה בכרעא צואה מתה מרוב איסטניסיתת. אבל קשה למה כלל שלפא נעלה קודם שיצאה, דלמא לה הלכה מחוץ לביתה בנעליה ברגליה אם כ"כ איסטניסית היתה. ואולי יש לומר

דבאמת לא שלפה נעליה קודם שיצאה, אלא שכך היה המעשה שקודם שיצאה הוה שליפא מסאנא מרגליה, וזהו משום דבביתה היתה הולכת ע"כ כסתות וכדומה, וכמו דאמרו לעיל גבי בן ציצית הכסת שהיה מהלך ע"ג מילת, ועכשיו ששמעה מן השליח שאין מה לקנות למיכל, יצאה מיד מביתה איך שהיתה והיינו בלא נעליה למחזי אי משכחנא מידי למיכל, והיות ואיסטניסית היתה לכך מתה מדריכת רגלה בצואה.

קפט. בגמ' כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק. צריך ביאור איך לא בקשו הנהו בריונים לכל הפחות לפתוח ולראות אם באמת מת הוא, ומיד היו רואים שחי הוא, דמיד רואים באדם הוא רוח באפו, ועל זה לא היה יכול לומר להם רבן דקרו, דהרי לא היו עושין לו כלום במה שפתחו לראות. ואולי יש לומר דבאמת דקרו דאמרו כאן אין הכוונה

לדקרו ממש דווקא, אלא זה רצו לפתוח ולראות אם חי הוא, ועל זה אמר להו בן סיקרא דאין להם לפתוח, דיאמרו על זה רבן דקרו, והיינו משום חיטוטי שכבי, שאין לנגוע במת דצער הוא לו, ועל זה ענו דגם אם אין לפתוח מ"מ אפשר למדחפינהו ועל זה אמר להם יאמרו רבן דחפו.

דף נו ע"ב

קצ. בגמ' איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב וכו' אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי וכו'. היינו דר' יוחנן הכריחו מן הכתוב דמלך הוא, דאי לאו דמלך הוא לא מימסרא ירושלים בידו. אבל קשה דהרי באמת לא לו נמסרה ירושלים, דהרי אח"כ שלח את טיטוס והוא זה שנמסרה ירושלים בידו, והוא הרי לא היה מלך, ומצד שני אספסינוס לא נמסרה בידו ומניין לו דמלך הוא. וראיתי מבארים שהיות והיתה ירושלים

תחת מצור ג' שנים תחת אספסינוס קיסר, ממילא נחשבת מסירת ירושלים לידיו, ולכך ידע ר' יוחנן דמלך הוא. אבל קשה דהאמת הוא שמסירת ירושלים לידיו דהיינו המצור היה קודם שנעשה אספסינוס מלך, דהרי רק בדברם הגיעו להמליכו למלך, ומשנעשה הוא מלך כבר נמסרה ירושלים לטיטוס ולא לאספסינוס, וממילא גם אם הוי מסירת ירושלים לידיו של אספסינוס, מ"מ לא היה זה בזמן שמלך היה, וממילא הדרא קושיא לדוכתא דמצינו מסירת ירושלים למי שאינו מלך, בין באספסינוס ובין בטיטוס. ועוד קשה דלמה נחשיב מסירת ירושלים לידי מי שנלחם בה בפועל, הרי השלטון מסור למלך, וכי משום שאי מי ממפקדי המלחמה שלו נלחם בה מסירתה תהא שלו. ואולי יש לומר דמה שאמרו דמסירת ירושלים הוי בזמן המצור, אין הכוונה שבזה נשלמה מסירתה, אלא דע"י כן נמסרה, וממילא כיון דדרך מסירתה נעשתה ע"י

דף נז ע"א

אספסיינוס, ניהא דמסירתה למלך היה, דגם הדרך היה תחתיו, וגם השלטון בה היה שלו, דכבר היה הוא אז מלך, וניהא מה דאמר ר' יוחנן אי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. רק דלכאורה קשה למה בזה לא תירץ לו ר' יוחנן גם מה שהקשה לו אספסיינוס אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי, דלכאורה היה לו לר' יוחנן לומר לו דלכך לא אתא לגבייה עד האידנא דעדיין לא היה מלך, ורק עכשיו נעשה מלך ולכך בא אליו, ולמאי היה צריך לתרץ לו דמשום הבריונים לא בא אליו עד האידנא, דהרי על זה המשיך הוא והקשה לו מן החבית והדרקון, ובפרט מה דהקשה לו אח"כ ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי, היה לו לתרץ לו דדווקא משום דחכם הוא כולי האי לכך לא בא, דעדיין לא היה מלך, וצ"ע.

קצא. בגמ' אתרנגולא ואתרנגולתא

חרוב טור מלכא. צריך ביאור במימרא זו של ר' יוחנן באלו ג' עובדות שאמר עליהם שהם גרמו החורבן, דבשלמא ההוא דקמצא ובר קמצא ניהא למימר כן, דלא רק המעשה שהיה שם הוא הדבר שהביא בידיים לחורבן, אלא גם עיקר המעשה שייך למימר דבשבילו קרה חורבן הבית, והיינו משום שנאת הנם, והוא דוגמא לשנאת הנם שהיה שם, אבל גבי תרנגולא ותרנגולתא דחריב טור מלכא, וכן גבי אשקא דריספק דחרוב שם ביתר, קשה עד מאוד איך שייך למימר דבשביל עובדות אלו חרבו, הגם דהיה כן המעשה וכך נתגלגל הדבר, אבל איך אפשר למימר דרק בשביל מעשה זוטרתא כגון דא הגיעם חורבן של טור מלכא וביתר, ובשלמא גם כאן גבי טור מלכא אפשר למימר דהחורבן לא היה משום אתרנגולא עצמה, אלא היה

משום מה שהיה שם באותו מעשה שהכשילו פיו לבר דרומא, וששמחו ישראל שם בכוחם וגבורתם על המלך, ולא הללו א השם על חסדיו, וכדפירש במהרש"א, אבל בהא דשקא דריספק דלא הוזכר שם איזה טעם בהגיעם עונש זה מן השמים, איך שייך למימר דבשביל שקא זו הגיעם חורבן, הרי הכל יודעים דהסיבות לעונש אין הוא שייך כלל לאיך קרה המעשה, אלא העונש הגיעם משום טעם כלשהו וכך סיבב מסובב הסיבות דיארע מקרה בהא דשקא דריספק, וממילא ר' יוחנן איך יאמר דבשביל המעשה עצמו קרה החורבן, וצ"ע.

קצב. בגמ' שקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא אמר ריבוניה דעלמא כוליה אי ניחא לך לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה לבר דרומא וכו'. היינו דתפלתו של הקיסר נענתה ואחר שנכשל בר דרומא בפיו מת ואיתרחיש ליה לקיסר

ניסא. אבל קשה דלקמן בע"ב אמרינן בגמ' דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב, וא"כ האיך הועילה לו תפלתו לההוא קיסר שאיתרחיש ליה ניסא, והרי לא היה בה כאן מי מזרעו של יעקב. ועוד קשה דמשמע דתפלתו של ההוא קיסר גרמה לבר דרומא להיכשל בלשונו, ותימא הוא איך יהא בידו של ההוא קיסר להכשיל מי מישראל. ויש לומר דבאמת לא נכשל בר דרומא משום תפלתו של הקיסר, אלא מעצמו נכשל, ורק משום שנכשל בלשונו זה גרם לתפלתו של הקיסר להתקבל, דכבר שייך בזה לומר דהיה בה בתפלתו מי מזרעו של יעקב, והיינו לטוב או למוטב, דהתפלה מועלת או כשקול יעקב מתפלל ג"כ בתפלה זו, וה"ה איפכא דהתפלה תהא מועלת כשמי מזרעו של יעקב נכשל בפיו להצדיק קיום התפלה, וכאן שנכשל בר דרומא בלשונו גרם דבר זה לקיים תפלתו של

הקיסר, דהיה בה סיוע מזרעו שליעקב להצדיק קיומה.

קצנ. בגמ' נחפר השער מודיא אחת וברקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכיפורים והביאום לבית דין ופקלום וחזר השער למקומו. היינו שהיו צדיקים עד כדי כך דלא היה להם עוד חטא חוץ מן אותו אב ובנו, ולכך מיד כשפקלום חזר השער למקומו, ומ"מ כיון דלא היו מתאבלים על ירושלים נחרבה. אבל קשה דאם חזר השער למקומו, משמע דלא היה להם עוד חטא חוץ מן החטא ההוא דאב ובנו, והראיה שחזר השער למקומו וכנ"ל, ואם היה בהם עדיין חטא מה שלא היו מתאבלים על ירושלים, למה חזר השער למקומו. ואם תאמר דמה שלא התאבלו על ירושלים אינו חטא, רק דמ"מ מי שאינו מתאבל עליה אינו שמה, ולכך חזר השער למקומו. מ"מ יקשה דאם אין בכך חטא הגם דאין מגיעם לשמוח כדכתיב שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה, אבל עונש זה שנחרבה

למה יגיעם ועל מה יגיעם, הרי חטא לא היה להם, וצ"ע.

דף נו ע"ב

קצד. בגמ' החוץ גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואיגייר. היינו דאחר שראה כמה נענשים על הריגת נפש אחת פחד ממה שיעלה בגורל שלו על מה שהרג כ"כ הרבה נפשות מישראל, ולכך איגייר. אבל קשה איך שייך לקבל אדם שהרג כ"כ הרבה מישראל תחת כנפי השכינה, ובפרט שעשה כן רק מחמת פחד של העונש שיגיעו. ובפרט קשה מניין לו לנבודראדן עצמו שיהיו מקבלין אותו לגירות ושלא יגיעו עונש גדול על מעשיו באם יתגייר, דהרי לכך עשה כן ונתגייר. ואולי יש לומר דדווקא משום שהוא לא ידע שבאמת יקבלוהו בישראל, ושבכך ירווח לו מן העונש המגיעו, ומה שהלך והתגייר היה רק משום שהכיר בקדושתם של ישראל ובכוחם, לכך באמת

קיבלוהו ורווח לו מן העונש המגיעו, דהוּכר לכולם דלא בשביל ביטול העונש עשה כן.

קצה. בגמ' ר' יהושע בן לוי אמר זו

מילה שניתנה בשמיני. ביאר

רש"י דהיינו הא דהורגנו כל

היום סבר ריב"ל דעל מילה

נכתבה, והטעם דפעמים דמייתי

מכך התינוקות. אבל תימה הוא

איך שייך למימר הורגנו כל היום

על דבר שלרוב אין מתים מינה

ורק לפעמים יארע דייתי מכך,

דאפי' בכל יום אין זה וודאי שלו

כל היום. עוד קשה מה הדגיש ר'

יהושע בן לוי דמילה ניתנה

בשמיני, הרי דבר ידוע הוא לכל

דמילה בשמיני ניתנה, ודי לו

למימר דמילה היא, ואם אין זה

ברור על איזה מילה איירי יכול

לומר דאיירי בבריתו של

אברהם אבינו, אבל שניתנה

בשמיני למה הזכיר כאן. ואולי

יש לומר דהיות ומילה בשמיני

ניתנה, והטעם לכך דקודם לכן

אין דמו של התינוק נספג בגופו

כדבעי, וסכנה הוא למול קודם,

ומילא מה שעבדינן מילה כל

היום ש שמיני, והיינו על אף

שפעמים נולד התינוק בסוף

היום ובתחילת שמיני עדיין לא

יהיו לו שמונה ימים מעת לעת

אלא כמעט שבעה ימים, והיות

וזריזין מקדימין למצוות ויעשו

המילה בתחילת היום ממש,

ובכך אפשר דיסתכן התינוק

דעדיין לא נספג דמו כדבעי,

וממילא יוכל למות מכך, על זה

אמר ריב"ל דעליך הורגנו כמה

שעבדינן המילה כל היום ואפי'

בתחילתה, דפעמים לכך ימות

התינוק. וממילא ניהא דלכך

הדגיש ריב"ל דניתנה

בשמיני, דוהו החשש למיתת

התינוק, ולכך גם שייך למימר

הורגנו כל היום, דאין הכוונה

שמתים מכך כל יום כל היום,

אלא 'כל היום' הוא רק הטעם

שיכול ליגרם המיתה לתינוק

וכנ"ל.

דף נח ע"א

קצו. בגמ' בני ציון היקרים

המסולאים בפז מאי מסולאים

בפז וכו' אלא שהיו מגנין את

הפז ביופייין. ביאר רש"י

דמסולא לשון לא תסולא בכתם, והיינו דמשובחין יותר מן הפז, ולכך אמרו בגמ' שהם מגנין את הפז ביופיין. אבל קשה דאם זה בא הכתוב לומר, למה לא כתיב המסולאים מן הפז, שיהא משמע דהם יותר מן הפז, ולמה אמר דהם מסולאים בפז עצמו. ואולי חיש לומר דזהו כוונת הכתוב דמתי הם מסולאים בפז, דכשהפז נמצא לידם דאז רואים כמה הם יותר יפים ומשובחין מן הפז, אבל אם אין זה בפז שאינו נמצא לידם לא יראו כמה משובחין הן יותר ממנו, וממילא ניהא דכתיב בפז ולא מן הפז.

דף נח ע"ב

קצו. בגמ' זו משנה ראשונה בית דין של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהן שלישי במעות. צריך ביאור מה כל הנידון כאן כמה יתנו לבעל הבית רביע או שלישי, הרי מה סברתם במחלוקתם דנחלקו כמה מפחית

הסיקריקון במכירת השדה בדמים שמבקש עליה, דלרב הוא מפחית רביע מן דמיה ולשמואל שלישי מן דמיה, והיות וכל הדבר תלוי בהשלמת הרווח שהרוויח הקונה אמת השדה בהפחתת דמיה אצל הסיקריקון, למה לא יתקנו בפשיטות דכמה שיהא מפחית הסיקריקון מן דמיה כך ישלים הקונה לבעל השדה, ולמה יתקנו דבר ברור בדבר ולא כל מקרה לגופו, וצ"ע.